

(Απομαγνητοφωνημένο Αρχείο)

Γ. ΣΤΑΜΠΟΥΛΗΣ: Καλημέρα σας, να ευχαριστήσω για την πρόσκληση, να ευχαριστήσω και τον εκπρόσωπο του Υπουργείου για τα καλά του λόγια γιατί ως εμπνευστής του θεσμού των ΜΟΚΕ είμαι πολύ περήφανος που αναγνωρίζετε αυτό, πραγματικά νομίζω ότι είναι ένας από τους λίγους θεσμούς που δούλεψαν σε αυτή τη χώρα σε μια κρίσιμη στιγμή και μάθαμε αρκετά πράγματα. Να τον ευχαριστήσω επίσης που υπερέβη το χρόνο του και έτσι θα το κάνω κι εγώ.

Στον τίτλο υπάρχει ο όρος κοινωνική οικονομία. Ο σωστός όρος είναι κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, είναι όρος που χρησιμοποιούν και τα Ηνωμένα Έθνη τα οποία έχουν πλέον και ένα ινστιτούτο θεμελιώσει στην Ελβετία για αυτό το θέμα. Θα με συγχωρέσουν οι καλεσμένοι μας, οι πρώτες είναι καταρχήν διαφάνειες στα ελληνικά, το δεύτερο είναι ότι οι πρώτες έχουν αναφορά κυρίως στην Ελλάδα αλλά είναι κάποια ζητήματα στα οποία η Ελλάδα ξεχωρίζει με αρνητικό τρόπο και δείχνουν και τα όρια ενός μοντέλου ανάπτυξης, αλλά και το πόσο πρέπει να σταθμίσουμε και τους όρους.

Στο πρώτο βλέπετε ότι η χώρα μας είναι πρώτη στον ΟΟΣΑ, στην Ευρώπη κ.ο.κ., στην αυτοαπασχόληση και το ερώτημα είναι αν αυτό ισχύει, είναι στη δεξιά στήλη, ένας στους τρεις περίπου απασχολούμενους είναι αυτοαπασχολούμενος. Τι σημαίνει αυτό για το μοντέλο ανάπτυξής μας, τι σημαίνει για την αποτελεσματικότητα της χώρας κ.ο.κ.

Στη δεύτερη διαφάνεια βλέπετε κάτι που είναι πολύ γνωστό νομίζω. Είμαστε οι πιο σκληρά εργαζόμενοι, δουλεύουμε περισσότερο, και πολλές φορές αυτό το λένε τα μέσα μαζικής επικοινωνίας με πολύ υπερηφάνεια, αλλά αυτό που δεν λένε είναι ότι είμαστε ακριβώς οι πιο αναποτελεσματικοί ή από τους πιο αναποτελεσματικούς λαούς, οικονομίες στην Ευρώπη. Και ένα τρίτο στοιχείο, ένα τρίτο πρόβλημα βέβαια, είναι ότι έχουμε και ένα πρόβλημα όχι ως Ελλάδα, πρέπει να το πούμε αυτό, ως

Ευρώπη, της διαρροής εγκεφάλων όπως είναι η ανεπιτυχής μετάφραση στα ελληνικά, δηλαδή ότι εκείνη η σημαντική επένδυση που έχουμε κάνει στη νέα γενιά διαχρονικά, συνήθως είναι εκείνη η επένδυση την οποία χαρίζουμε σε άλλες οικονομίες για να βασίσουν την ανάπτυξή τους και συνολικά η Ευρώπη αυτό το κάνει τις τελευταίες δεκαετίες, και ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, και τελευταία και προς την Ανατολική Ασία, κυρίως στην Κίνα και προς άλλες χώρες σε μικρότερο βαθμό.

Ένα άλλο στοιχείο, το είδα προχθές, έλεγξα κι εγώ τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, είναι ότι όσο λιγότερο δουλεύεις τόσο περισσότερο αποτελεσματικός είσαι. Αυτό που βλέπετε η παραγωγικότητα είναι κατά κεφαλή σε σχέση με το ΑΕΠ. Δείχνει δηλαδή ότι σε εκείνες τις οικονομίες όπου δουλεύουμε λιγότερο είμαστε πιο αποτελεσματικοί, πιο παραγωγικοί. Έχει αυτό σχέση με την αυτοαπασχόληση; Νομίζω άμεση. Καταρχήν γιατί αφορά την ποιότητα ζωής του αυτοαπασχολούμενου, αφορά το γιατί επιλέγει να είναι αυτοαπασχολούμενος, άκουσα και αν κατάλαβα καλά από το συνάδελφο από την Αυστρία ότι και εκεί ένα μεγάλο ποσοστό αυτών οι οποίοι έχουν υψηλή εξειδίκευση, είναι καταρτισμένοι, επιλέγουν την αυτοαπασχόληση και νομίζω ότι αυτό είναι πρόβλημα, στην Ελλάδα είναι μεγάλο πρόβλημα. Και να μην ξεχνάμε κάτι. Η οργάνωση της εργασίας σε εταιρείες, σε επιχειρήσεις λύνει το πρόβλημα της αποτελεσματικότητας. Το είπε πρώτος ο Adam Smith στο περίφημο εργοστάσιο για τις καρφίτσες, το έχουν πει από τότε με διάφορους τρόπους πάρα πολλοί οικονομολόγοι (...) που επιτέλους ρώτησε γιατί υπάρχουν επιχειρήσεις και πρέπει να το σκεφτούμε σοβαρά. Το μοντέλο ανάπτυξης που θέλουμε τι μοντέλο εργασίας και απασχόλησης προοιωνίζεται, σε ποιο βασίζεται μάλλον καλύτερα, αλλά και βεβαίως τι ποιότητα ζωής εξασφαλίζει για τους εργαζόμενους, γιατί το ζήτημα δεν είναι να εργαζόμαστε, είναι να έχουμε καλή ποιότητα ζωής. Δεν είναι αυτοσκοπός η εργασία, η εργασία είναι

ένα μέσο βέβαια και ένα μέσο πραγμάτωσης, αλλά δεν μπορεί να είναι μόνο αυτό.

Έχουμε λοιπόν ένα πρόβλημα νομίζω, και το πρόβλημα λέγεται αυτοαπασχόληση. Το λέω λίγο προβοκατόρικα με την έννοια ότι πρέπει να κάτσουμε και να σκεφτούμε σε ποιανού όφελος είναι η αυτοαπασχόληση, πότε ωφελεί, σε ποιες συνθήκες είναι επιθυμητή και σε ποιες συνθήκες δεν είναι επιθυμητή όσον αφορά τον κλάδο, τη φάση ανάπτυξης του κλάδου, την τεχνολογική κατάσταση και τον ρυθμό ανάπτυξης τεχνολογίας, τη φύση της εργασίας κ.ο.κ. Υπάρχουν βέβαια, πρέπει να το πω και θα το πω αργότερα, κάποιοι τομείς όπου η «αυτοαπασχόληση» είναι κάτι που είναι επιθυμητό για λόγους αυτονομίας, δημιουργικότητας κ.τ.λ. και λέγοντάς το αυτό να επισημάνω ότι αυτό που πρώτα πρέπει να αναπτύξουμε στο εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν είναι η εξειδίκευση, είναι η δημιουργικότητα. Δεν είναι επιχειρηματικότητα. Η επιχειρηματικότητα θα έρθει μετά, αλλά η επιχειρηματικότητα βασίζεται στη δημιουργικότητα, βασίζεται δηλαδή στην ικανότητα να αναλύεις, να αμφισβητείς και μετά να συνθέτεις νέες λύσεις, να δημιουργείς νέα αξία.

Τι ορίζουμε ως αυτοαπασχόληση. Στη χώρα μας και σε αρκετές χώρες υπάρχει και μια ψευδοαπασχόληση - να μου επιτρέψετε να πω τον όρο - δηλαδή μια εξαρτημένη εργασία η οποία όμως έχει την μορφή της αυτοαπασχόλησης, τα λεγόμενα μπλοκάκια, δηλαδή οι συμβάσεις οι ατομικές που είναι πεπερασμένες, έχουν να κάνουν με το παραδοτέο και οι οποίες έχουν χρησιμοποιηθεί κατά κόρον σε πάρα πολλούς κλάδους. Ξεκίνησαν από τον κατασκευαστικό κλάδο μάλλον, ο οποίος σε κάποια φάση στη χώρα μας είναι το 1/3 της οικονομίας και το οποίο δημιούργησε ένα μοντέλο σε εκείνο ακριβώς το κομμάτι του ανθρώπινου δυναμικού το οποίο είναι και αυτό το οποίο μπορεί να αποτελέσει το μοχλό ανάπτυξης, γιατί το ζήτημα είναι ότι πρέπει να καταλάβουμε ότι το πρόβλημα δεν είναι μόνο η απασχόληση και η εργασία, είναι ποιος αποτελεί τον κρίσιμο πόρο ανάπτυξης της χώρας, και αυτό δεν είναι το κεφάλαιο, δεν είναι οι

επιχειρήσεις. Είναι το ανθρώπινο δυναμικό το πιο δημιουργικό του κομμάτι, αυτοί που έχουν την κατάρτιση, τη γνώση, την κριτική ικανότητα, οι οποίοι θα δημιουργήσουν το νέο όσον αφορά τα νέα προϊόντα, τις νέες επιχειρήσεις κ.τ.λ. Αυτούς πρέπει να οργανώσουμε και χαίρομαι που και οι δύο από τους πολιτικούς εκπροσώπους που μίλησαν προηγουμένως στην αρχή ο Υπουργός και η Περιφερειάρχης τόνισαν αυτή την ανάγκη για συνολική οργάνωση της εργασίας, και το ζήτημα είναι πως θα επιτύχουμε αυτό.

Υπάρχουν σύμφωνα με το Μπομπ Ράιχ, αν τον θυμάστε, τώρα τελευταία είναι περισσότερο ένας πολιτικός ακτιβιστής καθηγητής στο MIT, αλλά ήταν ο πρώτος Υπουργός Εργασίας της Κυβέρνησης Κλίντον, ο Μπομπ Ράιχ μέχρι πριν από 25 χρόνια έγραψε ένα βιβλίο που λέγεται «Εργασία των εθνών». Σε αυτό το βιβλίο κατηγοριοποιεί το μέλλον της εργασίας, το ορίζει ως τρεις κατηγορίες απασχόλησης. Αυτά που ξέρουμε ως μπλε κολάρα, αυτούς που απασχολούνται δηλαδή στις γραμμές παραγωγής είτε στην μεταποίηση, είτε στις υπηρεσίες, σε αυτούς που παρέχουν προσωπικές υπηρεσίες που είναι ο δάσκαλος της μουσικής, ο φυσιοθεραπευτής, και μια σειρά από άλλες τέτοιες υπηρεσίες οι οποίες όμως εν γένει πλέον είναι άτομα με εξειδίκευση, γιατί αυτές που είναι ανειδίκευτη εργασία σιγά σιγά βλέπετε ότι τα επόμενα πέντε, δέκα χρόνια θα γίνονται από τα ρομπότ. Ήδη αυτή τη στιγμή οι περισσότερες επιχειρήσεις που ασχολούνται με την ρομποτική στην Ασία αυτό που λανσάρουν είναι το ρομπότ ως οικιακό βοηθό ξεκινώντας από ένα κομμάτι της κοινωνίας που το έχει πραγματικά ανάγκη, που είναι η τρίτη ηλικία, οι ηλικιωμένοι. Και υπάρχει και μια τρίτη κατηγορία. Είναι αυτοί που δημιουργούν την αξία, οι λεγόμενοι συμβολικοί αναλυτές, αυτοί αφορούν αυτούς που δουλεύουν στην έρευνα και ανάπτυξη, αυτούς που σχεδιάζουν προϊόντα, δεν είναι όμως μόνο με αυτή την στενή έννοια, είναι και αυτοί οι οποίοι γράφουν σενάρια, αναπτύσσουν πολιτισμό, δημιουργούν νέες αντιλήψεις για την κοινωνία, αμφισβητούν, γράφουν επιστημονική φαντασία η οποία

αργότερα θα έρθει να μας μπολιάσει για να σκεφτούμε για το πώς θα αξιοποιήσουμε την τεχνολογική εξέλιξη, και είναι και οι καλλιτέχνες, οι καλλιτέχνες οι οποίοι εν γένει θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μια ειδική κατηγορία στην οποία θα μπορούσαμε να αναγνωρίσουμε την ανάγκη της αυτοαπασχόλησης, αλλά παραδόξως βλέπουμε ότι εκεί παρατηρούμε περισσότερο κοπερατιβίστικες λογικές. Βλέπουμε δηλαδή ότι μόνοι τους αναζητούν την ανάγκη να μετέχουν σε μια κοινωνική δομή στην οποία θα παρουσιάζουν, θα συζητάνε, θα διαλέγονται διότι καταλαβαίνουν ότι η δημιουργικότητα δεν είναι κάτι που μπορεί να αναπτυχθεί σε ένα γυάλινο κλουβί.

Υπαινίχτηκα προηγουμένως ότι το ζήτημα της απασχόλησης και τη λύση του προβλήματος της αυτοαπασχόλησης πρέπει να το δούμε στην οικονομία που έρχεται. Η οικονομία του 21ου αιώνα δεν είναι η οικονομία του φροντισμού, δεν είναι η οικονομία της μαζικής παραγωγής, ο μετασχηματισμός λίγο ή πολύ έχει ήδη επέλθει. Έχει ήδη επέλθει ο μετασχηματισμός, σκεφτείτε ότι εδώ και 20 χρόνια στη μεταποίηση δουλεύουν λιγότεροι, ένας στους τέσσερις εργαζόμενους, ενώ σε πάρα πολλούς άλλους κλάδους προφανώς το δημιουργικό κομμάτι, δηλαδή αυτοί που δουλεύουν στο marketing, στην οργάνωση της παραγωγής και της αλυσίδας αξίας και της εφοδιαστικής αλυσίδας, αυτοί που δουλεύουν στο σχεδιασμό προϊόντων κτλ είναι το μεγάλο κομμάτι, και για αυτό είναι φενάκη αυτό που λέει ο νέος Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών ότι θέλει το νέο iphone να φτιάχεται στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το κόστος παραγωγής είναι ελάχιστο, το υπόλοιπο κόστος που είναι άυλο σε μεγάλο βαθμό, αυτό το οποίο όμως φέρνει και μια άλλου είδους αξία στην οικονομία μέσα από τα κέρδη, μέσα από τις αυξανόμενες αποδόσεις, είναι αυτό που μας ενδιαφέρει.

Ένα άλλο ζήτημα βέβαια είναι ότι η νέα οικονομία, η νέα κοινωνία απαιτεί πιο πολύπλοκες, πιο εξελιγμένες απαντήσεις. Άρα μια πρόκληση στο να υπερβούμε την αυτοαπασχόληση είναι ότι πρέπει να μάθουμε την τέχνη της συνεργασίας όχι μέσα στις

ίδιες ειδικότητες αλλά μεταξύ των ειδικοτήτων. Δεν μπορούμε να πούμε ότι θα βάλλουμε 5 πολιτικούς μηχανικούς ή 5 ηλεκτρολόγους για να στήσουν ας πούμε την δικιά τους εταιρεία ή να δημιουργήσουν μια εταιρεία λογισμικού κτλ, πρέπει να τους βάλλουμε να συνεργαστούνε, και να συνεργαστούνε και με τους απόφοιτους με αυτούς που έχουν την κατάρτιση από τον τομέα του πολιτισμού, της φιλοσοφίας, διότι εκεί πάει και ένα μεγάλο κομμάτι της οικονομίας και ιδιαίτερα για μας στην Ελλάδα αυτό είναι ένα μεγάλο πλεονέκτημα το οποίο ακόμα δεν έχουμε αξιοποιήσει. Μόλις ξεκίνησε να καταγράφεται η πολιτισμική βιομηχανία στη χώρα μας από το Υπουργείο πολιτισμού πριν από λίγους μήνες.

Ακριβώς λοιπόν επειδή έχουμε πολύπλοκα προβλήματα η συλλογική οργάνωση της εργασίας με την μορφή θα πω εγώ των συνεταιρισμών εργαζομένων είναι αυτή η αιχμή που μπορεί να αποτελέσει το μοχλό αλλαγής μετάβασης σε ένα νέο παραγωγικό μοντέλο το οποίο θα ακολουθεί και τις ανάγκες που έχουμε για ένα κοινωνικό μετασχηματισμό ταυτόχρονα. Δηλαδή δεν μπορούμε να σκεφτόμαστε ότι θα πάμε σε ένα νέο παραγωγικό μοντέλο χωρίς να καταλαβαίνουμε ότι αυτό απαιτεί και πρέπει να απαντήσει σε νέες κοινωνικές προκλήσεις.

Και το ζήτημα είναι τι μπορεί να κάνει η αυτοδιοίκηση. Είπε η Περιφερειάρχης, και συμφωνώ απόλυτα μαζί της, ότι ο 21ος αιώνας θα είναι ο αιώνας των πόλεων. Αυτό συμβαίνει πάντα αν θυμάστε όταν έχουμε μια μετάβαση από ένα σύστημα σε ένα νέο. Συνέβη από τη μετάβαση στη φεουδαρχία στον καπιταλισμό, οι πόλεις πρωταγωνίστησαν, η Βενετία, η Φλάνδρα, το Παρίσι, το Λονδίνο κ.ο.κ. Στις πόλεις είναι που παράγεται εκείνη η νέα μαρμίτα, να την πω έτσι, της όσμωσης του νέου το οποίο θα έρθει να υποκαταστήσει, να αντικαταστήσει το παλιό και θα αναπτυχθούν και τα νέα κοινωνικά υποκείμενα, και είναι πολύ ενδιαφέρουσα η συζήτηση Ρίτσαρντ Φλόριντα, πανεπιστημιακό από τις Ηνωμένες Πολιτείες, ο οποίος εδώ και 15 χρόνια έχει βάλει στο τραπέζι τα κριτήρια του πως θα μπορέσουμε να

μιλήσουμε για τη δημιουργική πόλη. Ποια είναι η δημιουργική πόλη; Η πόλη στην οποία προσέρχονται καταρχήν το ανθρώπινο δυναμικό το οποίο θεωρεί ότι εκεί μπορεί να ακμάσει, και αυτό το ανθρώπινο δυναμικό ακολουθεί το κεφάλαιο. Η χρηματοδότηση ακολουθεί τον σπάνιο πόρο και ο σπάνιος πόρος είναι το ανθρώπινο δυναμικό, δεν είναι το κεφάλαιο. Είμαστε σε κρίση υπερσυσσώρευσης και ο Φλόριντα λέει ότι οι κρίσιμοι παράγοντες είναι τα τρία ταφ στα αγγλικά. Το πρώτο είναι το ταλέντο, πρέπει να το προσελκύσεις, το δεύτερο είναι η τεχνολογία, οι υποδομές δηλαδή, και δεν μιλάω μόνο για τις σκληρές υποδομές αλλά και για τους θεσμούς, τα πανεπιστήμια, και όλα αυτά τα οποία πρέπει να έχεις, και ένα τρίτο πολύ κρίσιμο είναι η ανοχή, tolerance, δηλαδή να καλλιεργήσεις και να αναπτύξεις την πολλαπλότητα, την ποικιλότητα, την ανοχή στο διαφορετικό. Είναι κάτι κρίσιμο για την εποχή μας τουλάχιστον εδώ στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, διότι είμαστε αντιμέτωποι με τις θύελλες από τους ανέμους που σπείραμε ως δυτικός κόσμος τους τελευταίους αιώνες, το μεταναστευτικό ρεύμα και τους πρόσφυγες, πρέπει να το δούμε αυτό σαν μια ευκαιρία, πρέπει να δούμε βέβαια ότι αυτό δεν αφορά μόνο τους συντελεστές αυτούς της διαφορετικότητας που αφορούν το εθνικό, αφορά ας πούμε τους διαφορετικούς τρόπους ζωής, τις διαφορετικές αντιλήψεις. Πρέπει να ζήσουμε σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία και αυτό να το δούμε ως ευκαιρία. Ο Φλόριντα λοιπόν λέει ότι πρέπει να υποδεχτείς και να καλλιεργήσεις αυτή τη δυνατότητα. Αυτό σημαίνει ότι οι πόλεις το πρώτο που πρέπει να πούνε στο νέο ανθρώπινο δυναμικό είναι: εδώ αξίζεις να ζήσεις. Ότι αυτό που είπε π.χ. η εκπρόσωπος της περιφέρειας προηγουμένως η προτεραιότητα της αξιοβίωτης πόλης, ότι εδώ πέρα θα σου εξασφαλίσουμε ότι θα ζήσεις εσύ και η οικογένειά σου και θα μπορέσεις να δημιουργήσεις μια οικογένεια είναι πολύ σημαντικό. Αν πάτε πίσω στη βιβλιογραφία θα δείτε επίσης ότι η (...) θυμάμαι από τη δεκαετία του '90 το βασικό κριτήριο με το οποίο αποφάσισε να αλλάξει έδρα και να επιλέξει την νέα πόλη στην οποία θα εγκαθίστατο ήταν αυτό και

πρέπει να βρει και τον τρόπο να ελκύσει γιατί δεν αρκεί μόνο να δημιουργήσει προϋποθέσεις, πρέπει να ελκύσει στο νέο και να δημιουργήσει προϋποθέσεις να αναπτυχθεί. Δεν αρκεί δηλαδή η τεχνολογική ώθηση, αλλά και η έλξη από τις κοινωνικές ανάγκες, όχι από την αγορά, η αγορά δεν είναι υποκείμενο, από τις κοινωνικές ανάγκες.

Η αυτοδιοίκηση μπορεί να το κάνει αυτό. Έχουμε το παράδειγμα της Βαρκελώνης με τις καινοτόμες προμήθειες όπου βάζει ένα πρόβλημα, δεν υπαγορεύει τι λύση θέλει και περιμένει κυρίως από τους νέους ανθρώπους, τις νέες επιχειρήσεις και πριν ακόμα γίνουν οι επιχειρήσεις, να προτείνουν λύσεις, αξιολογεί τις λύσεις και χρηματοδοτεί την ανάπτυξή τους. Αυτό νομίζω είναι πολύ δυναμικό εργαλείο.

Άρα εάν πούμε ότι αυτό που χρειαζόμαστε είναι η συλλογική οργάνωση της εργασίας, ο πιο αποτελεσματικός τρόπος να το κάνουμε αυτό είναι μέσα από τους συνεταιρισμούς εργαζομένων. Το θεσμικό πλαίσιο στην χώρα μας υπάρχει εδώ και δύο, τρεις μήνες και νομίζω ότι μπορεί να αποτελέσει ένα καλό παράδειγμα στο μέλλον. Χρειάζονται σκληρές υποδομές, θερμοκοιτίδες, τα προγράμματα επιταχυντών κλπ, χρειάζεται βέβαια ταυτόχρονα και αυτό που λέμε οι μαλακές δράσεις, χρειάζεται αυτό να έχει αυτούς που θα παίξουν τον ρόλο του υποστηρικτή, του προπονητή κοκ, χρειάζεται αυτά να συνοδεύονται από δράσεις δικτύωσης, διεθνοποίησης, ανοίγματος στην κοινωνία. Όμως όλα αυτά δεν φτάνουν γιατί προφανώς όλα αυτά με τον έναν ή τον άλλο τρόπο πάρα πολλοί τα έχουν δοκιμάσει.

Τι λείπει; Λείπει καταρχήν στην κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία η ανάγκη ανάπτυξης ενός εποικοδομήματος, δηλαδή των μηχανισμών αναπαραγωγής. Δεν είναι να φτιάξουμε μεμονωμένες startups ή μεμονωμένους συνεταιρισμούς εργαζομένων, είναι πως αυτοί θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις και τους μηχανισμούς αναπαραγωγής τους, εκπαίδευση, κατάρτιση, χρηματοπιστωτικό σύστημα που θα είναι κατάλληλο για αυτούς, και μια κουλτούρα στην ευρύτερη κοινωνία

που θα είναι μια κουλτούρα συνεργασίας, μια κουλτούρα που θα δουλεύουμε μαζί.

Και ένα τελευταίο που δεν είναι στις διαφάνειες. Αναφέρθηκαν κάποιοι από τους προηγούμενους ομιλητές στην εγγύτητα ως ένα από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η πόλη, η τοπική αυτοδιοίκηση που έχει για να παρέμβει. Όμως ιδιαίτερα από την Γαλλική Σχολή της Κριτικής Γεωγραφίας έχουμε μάθει ότι η εγγύτητα δεν είναι μόνο χωρική, και η εγγύτητα έχει πολλές διαστάσεις. Έχει τη διάσταση της νοοτροπίας, έχει τη διάσταση την γνωσιακή, έχει τη διάσταση την ηθική και την οργανωσιακή. Σε αυτό το πλαίσιο αυτή οι χώροι αλληλεπίδρασης που αναφέρω εδώ, οι θερμοκοιτίδες, οι χώροι συνεύρεσης αλλά και ο ρόλος των λειτουργιών τους οποίους πρέπει να ενισχύσει η αυτοδιοίκηση, όχι να τους ελέγξει από τα πάνω, όχι ελάτε να σας πω τι πρέπει να κάνετε, ελάτε να συζητήσουμε που πρέπει να πάμε και τι ρόλο θα έχουμε εμείς ως τοπικό παραγωγικό σύστημα, πως θα μπορούμε στον εθνικό και διεθνή καταμερισμό εργασίας. Αυτό είναι κάτι το οποίο πρέπει να αναπτυχθεί από τα κάτω, και για να γίνει αυτό η προϋπόθεση είναι να βρεθούν, να συζητήσουν, να έχουμε μια κουλτούρα διαλόγου όχι απλώς συνεργασίας, ώστε να μπορέσουμε να γεννήσουμε το καινούργιο εκεί που το έχουμε ανάγκη και που το παλιό δεν μπορεί να ανταποκριθεί.

Πρέπει λοιπόν να βρούμε καινούργιες λύσεις οι οποίες δεν υπάρχουν. Ας ξεχάσουμε τι έχουμε στη φαρέτρα μας διότι αν κάνουμε απολογισμό πολλά από αυτά τα οποία χρησιμοποιούσαμε μέχρι τώρα δεν πέτυχαν.

Σας ευχαριστώ πολύ.